

„Nathan Hill je literární mistr.“
JOHN IRVING

NATHAN HILL

STRIP

ARGO

Kniha
roku 2016

New York Times,
Washington
Post

STŘIH

Nathan Hill

STŘÍH

Argo

Přeložila Johana Labanczová Horálková

THE NIX by Nathan Hill

Copyright © 2016 by Nathan Hill

By arrangement with the author. All rights reserved.

Czech edition © Argo, 2018

Translation © Johana Labanczová Horálková, 2018

ISBN 978-80-257-2634-1 (váz.)

ISBN 978-80-257-2745-4 (e-kniha)

Pro Jenni

Král ze Šrávastí si zavolal jednoho člověka a požádal ho, aby shromáždil všechny lidi z města, kteří jsou od narození slepí. Když tak dotyčný učinil, král ho poprosil, aby slepcům ukázal slona. Některým z nich předvedl hlavu, jiným ucho, dalším kel, chobot, trup, nohu, zadek, ocas nebo chochol na jeho konci. A každému řekl: „Tohle je slon.“

Když oznámil králi, co udělal, král šel za slepci a řekl jim: „Povězte, slepí mužové, jakpak vypadá slon?“

Ti, kterým byla předvedena sloní hlava, odpověděli: „Slon, Vaše Veličenstvo, je dočista jako džbán s vodou.“ Ti, kdo se seznámili s uchem, odpověděli: „Slon je úplně jako ošatka na čištění obilí.“ Ti, kterým ukázali chobot, odpověděli: „Slon je úplně jako oj pluhu.“ Ti, kteří měli tu čest s trupem, odpověděli: „Slon je úplně jako almara.“ A rovněž i všichni ostatní popsali slona v závislosti na tom, jaká jeho část jim byla předvedena.

Se slovy „Slon je přece takový, není takový! Slon přece není takový, vždyť je takový!“ se pak do sebe pustili pěstmi.

A král byl nadšen.

Buddhova inspirovaná rčení (*Udána*)

PROLOG

Konec léta 1988

Kdyby Samuel tušil, že je matka na odchodu, byl by si dával větší pozor. Líp by ji poslouchal, pozorněji sledoval a některé důležité věci by si poznamenal. Třeba by se pak choval jinak, mluvil by jinak, byl by někým jiným.

Možná by pak byl dítětem, kvůli kterému by jí stálo za to zůstat.

Ale Samuel nevěděl, že se matka chystá odejít. Nevěděl, že už odchází řadu měsíců – potají, krok za krokem. Postupně z domu odnášela věci. Jedny šaty ze své skříně. Potom jen jednu fotografii z rodinného alba. Vidličku ze zásuvky se stříbrnými příbory. Přikrývku zpod postele. Každý týden si vzala něco dalšího. Svetr. Pár bot. Vánoční ozdobu. Knihu. Její přítomnost v domě pomalu bledla.

Dělala to takhle bezmála rok, než Samuel s otcem začali vnímat jakousi nerovnováhu, záhadný, zneklidňující, a někdy dokonce hrozivý pocit vyprázdňenosti. Překvapoval je v náhodných chvílích. Podívali se do knihovny a napadlo je: *To nemáme víc knih než jen tyhle?* Procházeli kolem vitríny s porcelánem a byli přesvědčeni, že v ní něco chybí. Ale co? Nedokázali to pojmenovat, ten dojem, že jejich život se svými jednotlivostmi prochází jakousi reorganizací. Neuvědomili si, že jídla z pomalého hrnce Crock-Pot už nejedí z toho důvodu, že Crock-Pot opustil jejich domácnost. Knihovna vypadala prořídle, protože jí odlehčila od poezie. Vitrína s porcelánem působila trochu prázdně, protože ze sbírky zmizely dva talíře, dvě misky a konvice.

Probíhala u nich velmi pomalá loupež.

„Nebývalo na téhle zdi víc fotografií?“ zeptal se s přimhouřenýma očima Samuelův otec u paty schodiště. „Neměli jsme támhle nahoře takovou tu fotku z Grand Canyonu?“

„Ne,“ odvětila Samuelova matka. „Tu jsme dali pryč.“

„Opravdu? Nevzpomínám si.“

„Byl to tvůj nápad.“

„Vážně?“ vydechl zmateně. Připadalo mu, že začíná bláznit.

O mnoho let později se Samuel v hodině biologie na střední škole dozvěděl o jistém druhu africké želvy, která plave přes celý oceán, aby nakladla vajíčka v Jižní Americe. Vědci tu sáhodlouhou cestu nedovedli vysvětlit. Proč to ty želvy dělají? Podle nejpřijímanější teorie s tím začaly před miliardami let, kdy byly ještě Jižní Amerika a Afrika zaklesnuty do sebe. V té době kontinenty oddělovala možná jen řeka a želvy kladly vajíčka na jejím druhém břehu. Světadíly se však začaly vzdalovat a řeka se rozšiřovala o dva tři centimetry ročně, což želvám zůstalo skryto. Dál tedy plavaly na stejné místo, na druhý břeh řeky, každá generace musela doplavat o kousíček dál než ta předchozí, a když uplynulo sto milionů let, z řeky se stal oceán, a želvy to přesto nezaregistrovaly.

Právě takhle odešla jeho matka, říkal si Samuel. Právě takhle se odstěhovala – nepostřehnutelně, pomalu, krůček po krůčku. Osekávala svůj život v domě, až zbylo jen odstříhnout sebe samotnou.

V den, kdy zmizela, odešla z domu s jediným kufrem.

ČÁST PRVNÍ

S KAMENÍM NA GUVERNÉRA

Konec léta 2011

Jednou odpoledne se na několika zpravodajských serverech téměř současně objeví titulek: GUVERNÉR PACKER NAPADEN!

O pár chvil později zprávu převezme televize, vysílání rozčísne logo Mimořádného zpravodajství, moderátor se vážně zadívá do kamery a řekne: „Podle našich zpravodajů v Chicagu byl právě napaden guvernér Sheldon Packer.“ A to je na nějakou dobu všechno, všichni vědí jen to, že ho někdo napadl. A na pár závratných minut má každý v hlavě jenom dvě otázky: Je mrtvý? Je to na videu?

První informace přichází od reportérů na místě, kteří jsou na telefonu přepojeni do živého vysílání. Packer prý v chicagském Hiltonu řečnil na slavnostní večeři. Pak si to se svou svitkou namířil přes park Generála Granta, rozdával úsměvy na všechny strany, líbal dětičky, zkrátka předváděl všechny typické populistické předvolební triky, když vtom na něj najednou zaútočila osoba z davu, nebo skupina osob.

„Jak to myslíte, *zaútočila*?“ ptá se moderátor. Sedí ve studiu s nablýskanými černými podlahami a červenobílomodrým nasvícením. Obličej má hladký jako fondánovou polevu. Za ním sedí lidé u stolů a zřejmě pracují. Pokračuje: „Mohl byste útok popsat?“

„Přímo teď vím vlastně jen to,“ říká reportér, „že se házelo nějakými věcmi.“

„Jakými věcmi?“

„To v tuto chvíli není jasné.“

„Zasáhla některá z těch věcí guvernéra? Je zraněn?“

„Myslím si, že ano, zasáhla.“

„Viděl jste útočníky? Bylo jich mnoho? Těch, co házeli?“

„Byl tam velký zmatek. A taky křik.“

„Ty věci, kterými se házelo, byly velké, nebo malé?“

„Řekl bych, že asi dost malé na to, aby se daly hodit.“

„Byly větší než baseballové míčky?“

„Ne, menší.“

„Takže byly velké jako golfové míčky?“

„To bude přesnější.“

„Byly ostré? Byly těžké?“

„Všechno se to seběhlo dost rychle.“

„Byl to předem připravený útok? Nebo šlo o spiknutí?“

„Všichni si klademe podobné otázky.“

Grafici vyrobí logo: *Teror v Chicagu*. To přisviští na místo vedle moderátorova ucha a zatřepotá se jako vlajka ve větru. Ve zprávách ukážou na obří televizi s dotykovou obrazovkou mapu parku: stalo se běžným prvkem moderního zpravodajství, že někdo v televizi komunikuje za pomoci další televize, stojí před ní a ovládá obrazovku prsty a přibližuje a oddaluje obraz v extra vysokém rozlišení. Celé to vypadá fakt stylově.

Zatímco moderátoři čekají, až se objeví nové informace, diskutují o tom, jestli incident posílí, nebo oslabí guvernérovy šance v boji o prezidentské křeslo. Usoudí, že posílí, jelikož jeho jméno zná jen málokdo s výjimkou příznivců z řad fanatických konzervativních evangelikálů, kteří jeho kroky ve funkci guvernéra Wyomingu prostě zbožňují – otevřeně zakázal potraty, požadoval, aby děti i učitelé každé ráno před Slibem věrnosti vlajce veřejně odříkávali Desatero, angličtinu ustanovil jako oficiální a jediný soudní jazyk Wyomingu a zakázal komukoli, kdo ji plynne neovládá, vlastnit nemovitost. Také povolil nošení zbraní ve všech státních přírodních rezervacích. A vydal nařízení, že státní zákony mají být ve všech záležitostech nadřazeny zákonům federálním, kterýžto krok se podle ústavních expertů rovnal faktickému odtržení Wyomingu od Spojených států. Nosil kovbojské boty. Tiskové konference pořádal na svém ranči. Dokonce u sebe míval opravdovou nabitou zbraň, revolver, který mu v koženém pouzdru visel u pasu.

Na konci svého jediného funkčního období v roli guvernéra prohlásil, že nebude usilovat o znovuzvolení, aby se mohl soustředit na celostátní priority, a média si to přirozeně vyložila tak, že se chystá kandidovat na prezidenta. Dovedl k dokonalosti svůj kovbojsko-kazatelský patos a antielitářský populismus a našel vnímavé publikum zejména mezi bílými dělnickými konzervativci, kteří kvůli současné krizi přišli o práci. Přirovnal imigranty beroucí Američanům práci ke kojotům hubícím dobytek, a když tak učinil, vyslovil *kojoty* jako *kojótí*. Když mluvil o Washingtonu, říkal výhradně *washingtonská kavárna*. Říkal *groggy* místo *unavený*. Říkal *mlíko* místo *mléko* a *žvanec* místo *jídlo*.

Podle jeho příznivců přesně takhle mluví obyčejní, řadoví obyvatelé Wyomingu.

Jeho kritici zase rádi upozorňují, že jelikož soudy zrušily skoro všechny jeho wyomingské iniciativy, jeho legislativní činnost se v podstatě rovná nule. Lidem, kteří stále platí za jeho benefiční rauty po 500 dolarech za osobu (kterým on mimochodem říká *žranice*), 10 000 dolarů za přednášku a 30 dolarů za jeho vázanou knihu *Srdce pravého*

Američana, na ničem z toho zdá se nesejde. Přisypávají tak do jeho válečné pokladnice, jak tomu reportéři rádi říkají, „možná pro jeho budoucí prezidentskou kandidaturu“.

A teď byl guvernér napaden, ačkoli zřejmě nikdo neví, jak byl napaden, čím ho napadli, kdo ho napadl nebo jestli byl při napadení zraněn. Moderátoři zpráv diskutují o tom, jakou újmu může způsobit zásah kuličkovým ložiskem nebo hrací kuličkou vysokou rychlostí přímo do oka. Mluví o tom dobrých deset minut a na schématech ukazují, jak drobný předmět pohybující se rychlostí téměř sto kilometrů za hodinu může prorazit sklivec. Když se toto téma vyčerpá, vystřídají ho reklamy. V nich se upozorňuje na nový dokument mateřské televizní stanice k desátému výročí 11. září s názvem *Den teroru, deset let války*. Vyčkávají.

Pak dojde k něčemu, co zpravodajství vysvobodí z přetrvávajícího limbu: znovu se objeví moderátor a oznámí, že jeden přihlížející natočil celou tu senzaci na video a záznam právě pověsil na web.

Objevuje se tedy video, jež bude během příštího týdne tisíckrát přehráno v televizi, na síti posbírá miliony zhlédnutí a stane se třetím nejsledovanějším videem měsíce, hned po novém videoklipu k písni „Musíš si za svým stát“ pubescentní popové hvězdy Molly Millerové a rodinném videu s batoletem, které se směje tak moc, až se svalí na záda. Na videu z Chicaga vidíme tohle:

Na začátku je obraz bílý a je slyšet vítr, šum větru vanoucího přes odkrytý mikrofon, pak se vynoří šmátrající prsty tlačící na mikrofon, vytvářející tak šumivé zvuky jako zevnitř mušle, zatímco kamera přizpůsobuje clonu jasnému dni a z bílé se vyloupne modré nebe, neurčitá neostrá zeleň, což bude zřejmě tráva, a pak se ozve také hlas, hlasitý mužský hlas, který příliš blízko u mikrofonu říká: „Je to zapnutý? Nevím, jestli je to zapnutý.“

Obraz se zaostří zrovna ve chvíli, kdy si muž namíří kameru na nohy. Otráveně a popuzeně se ptá: „Je to vůbec zapnutý? Jak to poznáš?“ Klidnější, libozvučný a mírný ženský hlas potom odpoví: „Podívej se dozadu. Co to tam píše?“ A její manžel nebo přítel, nebo kdo to vlastně je, který nedokáže docílit toho, aby se obraz přestal třást, řekne: „Můžeš mi s tím prosím tě pomoci?“ agresivním a vyčítavým tónem, s podtextem, že ať už má s kamerou jakýkoli problém, může za to ona. Po celou dobu vidíme jen poskakující detaily mužových bot, až se z toho člověku točí hlava. Baňatých bílých kotníčkových tenisek. Pozoruhodně bílých a od pohledu nových. Jejich majitel zřejmě stojí na piknikovém stole. „Co to píše tam vzadu?“ ptá se žena.

„Kde? Vzadu na čem?“

„Na obrazovce.“

„To vím,“ opáčí. „Myslím kde na obrazovce?“

„V pravém dolním rohu,“ odpoví žena zcela vyrovnaně. „Co je tam?“

„Je tam R.“

„To znamená, že natáčíš. Je to zapnutý.“

„Taková blbost,“ uleví si on. „Proč tam není prostě *Zapnuto*?“

Obraz se zhoupne mezi jeho obuví a něčím, co je zřejmě shluk lidí nedaleko od nich.

„Támhle je! Koukej! To je on! Támhle jde!“ křičí muž. Namíří kameru před sebe, a když se mu v rukou konečně přestane třást, vidíme ve vzdálenosti asi pětadvaceti metrů Sheldona Packera obklopeného členy volebního štábu a bodyguardy. Kolem je prořídlý dav. Lidé v popředí si náhle uvědomují, že se něco děje, že je v blízkosti někdo slavný. Muž s kamerou teď ječí: „Guvernére! Guvernére! Guvernére! Guvernére! Guvernére! Guvernére! Guvernére!“ Obraz se znovu začne třást, patrně jak muž mává nebo skáče nebo obojí.

„Jak se s tím přibližuje?“ ozve se.

„Zmáčkneš zoom,“ odpoví žena. Pak se obraz přiblíží, což má za následek další problémy s ostroty a expozicí. Toto video je v televizi použitelné jedině proto, že muž nakonec předá kameru partnerce se slovy: „Na, vem si to, prosím tě,“ a spěchá si potrást s guvernérem pravici.

Později se všechno to blábolení vystříhne, takže záznam, který nečetněkrát poběží v televizi, bude začínat tady, stopnutý, zatímco kolem ženy sedící na lavičce v pravé části obrazovky se objeví červený kroužek. „Tohle je zřejmě pachatelka,“ řekne moderátor. Má šedé vlasy, bude jí k šedesátce, sedí si tam a čte knihu, nijak výjimečná, jako komparzistka ve filmu vyplňující záběr. Má na sobě tílko, přes něj světlemodrou košili a k tomu černé legíny, které vypadají elasticky a jogínsky. Krátké vlasy má rozčuchané a několik pramenů jí padá do čela. Dělá dojem vysportované kompaktnosti – je hubená, ale také svalnatá. Všimne si, co se kolem ní děje. Vidí, že se blíží guvernér, zavře knihu, stoupne si a dívá se. Je na samém okraji záběru a očividně se rozmýšlí, co by měla dělat. Ruce má opřené v bok. Kouše se do líce. Vypadá to, že zvažuje své možnosti. Její postoj je zosobněná otázka: *Měla bych?*

Potom se rychle rozejde směrem ke guvernérovi. Knihu odložila na lavičku a teď kráčí dlouhými kroky, jako když lidé z předměstí krouží po nákupním středisku. Ruce jí však strnule visí podél těla a dlaně má zaťaté v pěst. Dostane se ke guvernérovi tak blízko, že k němu dohodí, a zrovna v tentýž okamžik se dav šťastnou náhodou rozestoupí, takže z vyhlídky našeho dokumentaristy je od této ženy ke guvernérovi vidět čistý průhled. Žena stojí na cestě vysypané šterkem. Podívá se k zemi, skloní se a nabere plnou hrst kamínků. Takto vyzbrojená zakřičí – a zcela

zřetelně, protože vítr právě v tu chvíli utichne a i v davu zavládne mlčení, skoro jako by všichni tušili, k čemu dojde, a tak se mermomocí snaží, aby to úspěšně zachytili – „Ty svině!“ A potom hodí.

Nejdřív pouze zavládne zmatek, protože lidé se začnou ohlížet po zdroji křiku nebo sebou škubat a bolestně se šklebit, když je kamínky zasáhnou. Potom si žena nabere další hrst a hodí, nabere a hodí, nabere a hodí, jako dítě při koulovačce všech proti všem. Dav se v naději na úkryt přihrdčí, matky chrání obličej své děti a guvernér se s rukou na pravém oku zlomí v pase. A žena dál hází kamením, až k ní dorazí guvernérův bodyguard a složí ji na zem. Nebo ne přesně složí, ale spíš obejmě a klesne s ní k zemi, jako s vyčerpaným zápasníkem.

A to je všechno. Celé video nemá ani minutu. Po jeho odvysílání jsou brzy k dispozici určitá fakta. Je zveřejněno ženino jméno: Faye Andresen-Andersonová, které všichni ve zprávách chybně vyslovují jako Anderson-Andersonová, v nápodobě jiných nechvalně proslulých dvojitých jmen, zejména Sirhan Sirhan. Brzy se zjistí, že Andersonová pracuje jako asistentka pedagoga na místní základní škole, což přiřzene vodu na mlýn jistých expertů prohlašujících, že veřejné vzdělávání ovládla radikální levicově liberální klika. Titulek je asi na hodinu změněn na UČITELKA NAPADLA GUV. PACKERA!, dokud někdo nenajde fotografii z roku 1968, na níž se dotyčná údajně účastní jednoho z tehdejších protestů. Na obrázku s mnoha dalšími, obrovskou neurčitou masou lidí, sedí na trávě, řada z nich třímá podomácku vyrobené transparenty a jeden člověk mává nad hlavou americkou vlajkou. Žena mátožně hledí na fotografa zpoza velkých kulatých brýlí. Naklání se doprava, jako by se opírala o někoho, kdo se jen tak tak nevešel do záběru – je z něj vidět akorát rameno. Po její levé straně zírá výhrůžně přes stříbrné pilotky do fotoaparátu dlouhovláska v armádní bundě.

Titulek se změní na AKTIVISTKA Z 60. LET NAPADLA GUV. PACKERA!

A jako kdyby příběh nebyl už tak dost pikantní, ke konci pracovního dne se stanou ještě dvě věci, které ho, chytrácky řečeno, vystřelí až do stratosféry. Zaprvé přijde zpráva, že guvernér Packer právě podstupuje akutní oční operaci. Zadruhé někdo objeví policejní fotografii dokládající, že v roce 1968 ženu zatkli – třebaže nikdy nebyla oficiálně obviněna ani odsouzena – za prostituci.

To už je příliš. Jak může jeden titulek pojmut všechny ty úžasné podrobnosti? AKTIVISTICKÁ HIPPIE PROSTITUTKA, TEĎ UČITELKA, OSLEPILA V BRUTÁLNÍM ÚTOKU GUV. PACKERA!

Ve zprávách znovu a znovu běží část videa, kdy je guvernér zasažen. V pozoruhodné snaze ukázat všem přesně ten moment, kdy guvernérovi ostrý kus šterku protřhl pravou rohovku, v televizi záběr zvětšili, a tak